

University of Groningen

"Willens en wetens"

Hopstaken, Liliane Elisabeth Maria

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1994

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Hopstaken, L. E. M. (1994). "Willens en wetens": ziekmelden als beredeneerd gedrag. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

"Willens en wetens"
ziekmelden als beredeneerd gedrag

Proefschrift

ter verkrijging van het doctoraat in de
Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen
aan de Rijksuniversiteit Groningen
op gezag van de
Rector Magnificus Dr. S.K. Kuipers
in het openbaar te verdedigen op
donderdag 1 september 1994
des namiddags te 2.45 uur precies

door

Liliane Elisabeth Maria Hopstaken

geboren op 13 juni 1962

te Tilburg

Promotor: Prof. dr. A.P. Buunk
Referent: Dr. F.W. Siero

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Hopstaken, Liliane Elisabeth Maria

"Willens en wetens": ziekmelden als beredeneerd gedrag /
Liliane Elisabeth Maria Hopstaken; [ill.: D.G. van
Engen]. - [S.l.: s.n.]. - Ill.

Proefschrift Groningen. - Met lit.opg. - Met samenvatting
in het Engels.

ISBN 90-9007393-0

Trefw.: ziekteverzuim / gedragsleer.

Druk: Krips Repro Meppel

Omslag: Studio de Haas, Son en Breugel

Voorwoord

Zoals de titel aangeeft stelt het onderzoek naar ziekteverzuim dat in dit proefschrift wordt beschreven de persoon centraal: ziekteverzuim wordt opgevat als gedrag. Bepaalde gedachtengangen of redeneringen spelen een rol in het besluit om zich wel of niet ziek te melden. Vanuit deze benadering wordt de persoon gezien als de as in het 'rad van verzuim'. Alles draait om mensen; het zijn mensen die iets goed kunnen laten draaien. Ook in dit proefschrift heeft het om de inzet van vele mensen gedraaid, die mij met raad en daad hebben bijgestaan en die ik daarvoor graag wil bedanken.

In eerste instantie gaat mijn dank uit naar prof.dr. Bram Buunk, die het onderzoek vanaf het eerste moment letterlijk en figuurlijk heeft meegemaakt. Zijn deskundigheid en adequate begeleiding zijn van groot belang geweest voor het hele project. De energieke wijze waarop hij aan deze begeleiding vorm gaf en zijn aanstekelijke enthousiasme over wetenschappelijk onderzoek waren daarbij erg motiverend. Tevens wil ik dr. Frans Siero hartelijk bedanken voor het eveneens grote enthousiasme waarmee hij zich in een wat later stadium op het onderzoek stortte. Zijn frisse kijk op het onderzoek, gecombineerd met de bedreven nauwgezetheid van zijn commentaar, gaven het onderzoek nieuwe impulsen en daarmee een extra interessante en leerzame dimensie. De leden van de beoordelingscommissie, bestaande uit prof.dr. E. van de Vliert, prof.dr. J. Allegro en prof.dr. T. Manstead, bedank ik voor de bereidheid om het manuscript kritisch te lezen en van commentaar te voorzien.

Veel dank ben ik daarnaast verschuldigd aan de directie en medewerkers van het psychiatrisch ziekenhuis Reinier van Arkel in 's Hertogenbosch en Vught. Zij hebben dit onderzoek mogelijk gemaakt. De directie trad op als opdrachtgever van het onderzoek en heeft de realisatie ervan volledig ondersteund. De werknemers hebben in grote getale actief meegedacht en meegewerkt; ik bedank hen voor deze grote bereidwilligheid en inzet. Bovendien ben ik mijn vroegere collega's van de dienst Personeel en Organisatie dankbaar voor de plezierige samenwerking en grote collegialiteit; de persoonlijke belangstelling en het contact dat we nog steeds hebben houdt de herinnering aan een prettige werksfeer intact. Tijdens het vooronderzoek heb ik erg plezierig samengewerkt met Femke Bartels, die ik bedank voor haar belangrijke bijdragen daaraan.

De medewerkers van de sectie sociale en organisatiepsychologie van de Rijksuniversiteit Groningen bedank ik voor hun belangstelling gedurende de korte tijd dat ik, als 'buitenpromovendus', hun collega was.

Van mijn werkgever, het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden, heb ik alle medewerking gekregen om het proefschrift af te ronden, waarvoor ik de directie zeer erkentelijk ben. Mijn collega's, met name Frans Marcelissen, collega's van de sectie verzuimmanagement en Ger Keijsers, bedank ik voor de belangstelling en de steun die ik heb ondervonden tijdens de laatste (in)spanningen om het proefschrift te voltooien.

Familie en vrienden bedank ik voor hun meeleven en begrip wanneer de 'triangel' Nijmegen-Amsterdam-Groningen tot gevolg had dat er even wat minder muziek in de sociale contacten zat. Carolien ten Bruggencate wil ik bovendien hartelijk danken voor haar gastvrijheid in de tijd dat ik in Groningen verbleef.

Een laatste woord van dank gaat uit naar mijn ouders, voor hun vertrouwde steun, en naar Douwe voor zijn aandeel in het teamwerk thuis, waardoor ik rustig heb kunnen doorwerken en met evenveel plezier dit proefschrift beëindig als waarmee ik het begon.

Nijmegen, juni 1994

Liliane Hopstaken

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pagina
Hoofdstuk I. Maatschappelijke context	1
1. Achtergrond van het onderzoek	3
2. Het werken in de gezondheidszorg	5
3. Overzicht van deze dissertatie	7
Hoofdstuk II. Onderzoek naar ziekteverzuim	9
1. Ziekteverzuim als onderzoeksobject	9
1.1. Definities	9
1.2. Indicatoren van ziekteverzuim	12
1.3. Vergelijkbaarheid ziekteverzuimgegevens	15
2. Theorieën over ziekteverzuim	17
2.1. Onderzoek tot op heden	18
2.1.1. In Nederland	19
2.1.2. Internationaal	23
2.2. Keuze van een theoretische benadering	30
3. Theorie van gepland gedrag	33
3.1. Empirische ondersteuning	39
3.2. Ziekteverzuim en de theorie van gepland gedrag	43
Hoofdstuk III. Vooronderzoek	49
1. Studie 1	49
1.1. Vraagstelling	49
1.2. Methode	50
1.3. Resultaten	51
1.4. Discussiepunten	53
2. Studie 2	53
2.1. Vraagstellingen	54
2.2. Methode	55
2.2.1. Procedure	55
2.2.2. Operationalisaties	56
2.2.2.1. Aanpassing van de vragenlijst	62
2.3. Resultaten	63
2.4. Conclusie en discussie	68

Hoofdstuk IV.	Hoofdonderzoek	71
1.	Vraagstellingen	71
2.	Methode en procedure	73
2.1.	Procedure	73
2.2.	Methode	75
2.2.1.	Operationalisaties	78
2.2.2.	Gegevens over de vragenlijst	82
3.	Resultaten	85
3.1.	Voorspelbaarheid van de attitude	85
3.2.	Voorspelbaarheid van de intentie	91
3.2.1.	Attitude, subjectieve sociale normen en zelfeffectiviteit als determinanten	92
3.2.2.	De invloed van externe factoren	97
3.3.	Voorspelbaarheid van het ziekteverzuim	103
3.3.1.	Aanvullende analyses	108
4.	Enkele kanttekeningen	116
Hoofdstuk V.	Conclusie en discussie	121
1.	De resultaten op een rij	121
2.	Evaluatie van de theorie van gepland gedrag voor ziekmelden	127
3.	Relevantie voor de praktijk	135
	Summary	139
	Literatuur	143
	Bijlagen	
	Curriculum Vitae	